

N.T.G. - GENT

BELGISCHE CIRQUE BELGE (F. REDANT EN WALTER MOEREMANS).

Gedurende meer dan twintig jaar heb ik zowat 100 à 120 recensies per toneelseizoen geschreven. In die lange periode van jachtig, al te jachtig werken gebeurde het echter zelden dat ik de gelegenheid kreeg of nam om op een afstandelijke wijze over een toneelopvoering te schrijven. Hiermede bedoel ik een produktie bespreken waarover men grondiger heeft kunnen nadenken, waarover men na rustig wikken en wegen een bezonken oordeel kan neerschrijven. In die zin zou ik in deze bijdrage willen handelen over "Belgische Cirque Belge, patriottische revue patriotique", geschreven door Walter Moeremans en Frans Redant en tijdens de maanden november, december 1982 en januari 1983 door het "Nederlands Toneel Gent" opgevoerd. In vele opzichten was deze produktie merkwaardig.

Eerst en vooral was deze montering voor het N.T.G. een prestigekwestie. Geschreven door een duo, zetelend in de beleidsgroep van het Gents gezelschap (Frans Redant als dramaturg, Walter Moeremans als acteur-regisseur), werd ze vertolkt door het nagenoeg voltallig ensemble, aangevuld met gastacteurs, figuranten en muzikanten. De produktie was gesplitst in twee lange delen die afzonderlijk en soms na elkaar werden gespeeld (van 18 u 30 tot ver na middernacht). Het geheel was opgevat als een circusvoorstelling: ruime tent in Belgische driekleur, handeling in de piste, enkele tientallen toeschouwers op de scène. Zo'n grandioos opzet kon vanzelfsprekend slechts toegejuicht worden. Er waren immers zovele positieve facetten aan verbonden: werk van Vlaamse auteurs over toe-

standen in eigen land, spektakulaire aanpak van de monter-
 ring, theater dat bedoeld was om de toeschouwers te con-
 fronteren met maatschappelijke verschijnselen waaraan ze
 niet achteloos mogen voorbijlopen, verheldering verstrekk-
 en aan de jeugd, poging om spelenderwijze ernstige onder-
 werpen op de planken te brengen, scheppen van een specia-
 le sfeer in de schouwburg, enz. Bovendien was het zo dat
 het N.T.G., dat een terdege gefundeerde politiek voert
 (sociaal engagement, zinrijk eigentijds werk), met deze
 produktie uitermate representatief op het voorplan wou
 komen. Een houding die men moet toejuichen, zeker als men
 ziet met welke mossel-noch-vis-repertoires vele ensembles
 uitpakken. Opvallend was ook de zeer professionele uit-
 voering die andermaal bewees met welke lovenswaardige in-
 zet Jef Demedts en zijn Gentse ploeg sedert jaren werken.
 De respons van het publiek was en is evenwel, jammer ge-
 noeg, niet steeds even bemoedigend. Dit gezelschap ver-
 dient beslist beter, al wil ik nu niet beweren dat de
 directie van het N.T.G. alle gelijk aan haar kant heeft.
 Naar mijn gevoel zou men wel een tikje oordeelkundiger
 op een grotere belangstelling van het publiek moeten mik-
 ken zonder daarom onaanvaardbare artistieke toegevingen
 te doen. Maar dat is een ander probleem waarop ik reeds
 meer dan eens heb gewezen, doch waarop ik nu niet verder
 wil ingaan. De lading van de "Belgische Cirque Belge" -
 montering was ontegensprekelijk positief, nl. de vinger
 op pijnlijke Belgische wonden leggen.

Bij zo'n poging kan men allerhande richtingen uit: op-
 pervlakkig een groot aantal punten in het vizier nemen,
 een selectie maken en dieper peilen, bepaalde klemtonen
 leggen, in een ironische of ernstige toonaard werken, enz.

Meteen raken we de kern van de zaak. De auteurs hadden
 in de eerste plaats oog voor de Vlaamse Beweging in de

Belgische staat. Zo'n standpunt is verdedigbaar al is het dan onmiskenbaar jammer dat men niet gepoogd heeft die problematiek uit meer invalshoeken te benaderen. In de N.T.G.-vormgeving lag m.i. de nadruk te sterk in dezelfde lijn, nl. de Vlaams-nationale en dit ten nadele van de andere stromingen in de Vlaamse strijd. Ik denk aan heel wat liberale, socialistische, vrijzinnige figuren die te weinig of niet aan bod kwamen. In een dergelijk stuk kan men uiteraard niet volledig zijn, maar men had toch een te eenzijdige benadering dienen te vermijden.

Een tweede belangrijke vaststelling geldt het stijlverband. Men had gekozen voor een circussfeer, d.w.z. een humoristische, ironische, desnoods sarcastische, beslist karikaturiserende stijl. Bij de aanvang hield men het vol en men viel er verder geregeld op terug, maar naar mijn gevoel niet genoeg. Eigenlijk had men de hele montering door, op enkele uitzonderingen na, met dezelfde pittige toetsen moeten werken. Dit zou de kritische en afstandelijke belichting vergemakkelijkt hebben. Nu verviel men te dikwijls in wrange en vaak bittere tragiek. Op zichzelf was dit niet fout doch het paste minder in het stijlprocédé.

Men had evenzeer gekozen voor afwisseling, doch ook daar was men niet consequent genoeg, in die zin dat vele passages al te lang uitvielen. Er werd van het publiek een flinke inspanning gevraagd. Dat mag (moet) natuurlijk, maar men dient op dit stuk toch niet te ver gaan. Zo denk ik dat men bijvoorbeeld overdreef met het gebruik van Frans en Duits. Men had beter de gebruikte taal eventjes aangegeven om dan op het Nederlands over te schakelen. Suggestie speelt in het theater toch mee en met het naturalistisch-verisme moet men liefst zuinig omspringen. Ook vielen bepaalde vergelijkingen soms niet gelukkig uit (bijvoorbeeld concentratiekamppractijken en repressiemis-

bruiken).

Mijn laatste verwijt - ik beperk mij - geldt het te nadrukkelijk op het voorplan brengen van enkele figuren. Om slechts één voorbeeld te geven: Borms. Hoe aanzienlijk de rol van die politicus ook mag geweest zijn, in het geheel van "Belgische Cirque Belge" diende hij niet zo fors op te vallen.

Dit alles doet echter niets af van mijn waardering voor deze produktie die in vele opzichten blijk gaf van een inzet die in Vlaanderen eerder uitzonderlijk is. Nagenoeg alle rollen werden verrukkelijk scherp getekend. Het citeren van afzonderlijke prestaties zou mij echter te ver leiden. Het volstaat te vermelden dat de minder geslaagde typeringen alleszins gering waren. Voor een stuk met tientallen en tientallen rollen zegt zulks meer dan genoeg.

Decor (André Fonteyne), kostuums (Andrei Ivaneanu), belichting (Jan Gheysens) e.d. waren ongemeen verdienstelijk, net zoals de uitvoering van de programmabrochure (op dit vlak blinkt het N.T.G. evenzeer uit). De regie van Walter Moeremans was voortreffelijk, vakkundig tot en met, al zal hij het als mede-acteur wellicht moeilijk gehad hebben om voldoende kritisch te staan tegenover de al te langdradige taferelen. Auteurs die hun eigen werk regisseren missen veelal de kracht om op de juiste wijze hun tekst aan te passen bij het levend worden van hun schriftuur. Alle bemerkingen ten spijt blijft "Belgische Cirque Belge" evenwel een theaterprestatie die ik in de Vlaamse toneelwereld uitzonderlijk durf noemen, zowel qua opvatting als qua uitvoering. Wat mij telkens weer treft bij de N.T.G.-ploeg is de totale overgave, de geestdriftige inzet en het geloof in de opdracht van het theater in onze tijd. Ik zal zeker niet beweren dat de visie van de N.T.G.-directie onvoorwaar-

delijk perfect is. Geenszins, maar ze getuigt van een verdedigbare filosofie, van een stevig inzicht in de mogelijkheden van het theater in onze eigentijdse samenleving.

Rik LANCKROCK.